

Секція 3. Управління ризиками та загрозами економічній безпеці підприємства

***Бондаренко В.О., магістрант,
Тулуб О.М., к.е.н.***

*доцент кафедри менеджменту та економічної безпеки,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

УПРАВЛІННЯ ЗАГРОЗАМИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Протягом останнього десятиліття менеджери і фахівці з безпеки підприємництва, організацій та бізнесу мають знати закони, принципи й технології ринкової економіки. Економіка України проходить вкрай неоднозначний та складний за соціально-економічними наслідками період трансформації. У цих умовах на перший план висувається питання вже навіть не конкурентоспроможності підприємств, а їх економічної безпеки, що є, на наш погляд, дещо ширшим поняттям. Ми вважаємо, що форми прояву загроз економічній безпеці мають різний характер на макро-, мезорівнях ієрархії управління економічною і є складною динамічною системою, яка визначає необхідність моніторингу інтенсивності їх впливу.

Особливе місце в системі національної економічної безпеки посідає проблема економічної безпеки окремих підприємств, що має особливий характер. З одного боку, функціонування підприємств здійснюється в умовах нестаціонарного зовнішнього середовища, для якого характерні зниження обсягів інвестиційних вкладень, високі процентні ставки за довготерміновими банківськими кредитами, нестабільність податкового законодавства, що істотно знижує рівень життєдіяльності підприємств і підвищує імовірність переходу в кризовий стан. З іншого боку, кризові тенденції на макрорівні створюють передумови негативних тенденцій розвитку регіональних систем і зниження рівня національної економічної безпеки.

Дослідженню питань економічної безпеки, як на рівні національної економіки, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання, присвятили свої праці такі відомі вчені-економісти як А.Гальчинський, В.Гаєць, С.Мочерний, Я.Жаліло, В.Мунтіян, Т.Васильців, І.Александров, В.Богомолів, Г.Андрощук, Т.Клебанова, Г. Пастернак-Таранущенко, А.Барановський, С.Довбня та інші.

Поняття економічної безпеки підприємства можна розглядати з кількох позицій. З позиції різних агентів ринку, що взаємодіють з підприємством. В цьому разі можна визначити, що економічна безпека підприємства є комплексним відображенням ступеня надійності підприємства як партнера у виробничих, фінансових, комерційних та інших економічних відносинах за певний проміжок часу.

Г. Козаченко та В. Пономарьов визначають економічну безпеку підприємства «як гармонізацію в часі та просторі економічних інтересів підприємства з інтересами, пов'язаних з ним, суб'єктів зовнішнього середовища, що діють за межами підприємства» [1, с. 4]. В свою чергу, Т. Соколенко розглядає економічну безпеку як стан, при якому стратегічний потенціал фірми знаходиться поблизу меж адаптивності, а загроза втрати економічної безпеки наростає тим дужче, чим ближчою є ступінь адаптивності стратегічного потенціалу до граничної зони [2].

С.М. Ілляшенко під економічною безпекою підприємства розуміє стан ефективного використання його ресурсів і існуючих ринкових можливостей, який дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, і забезпечує його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії. Зміст поняття економічна безпека включає систему заходів, які забезпечують конкурентоспроможність і економічну стабільність підприємства, а також сприяють рівню добробуту працюючих. Таким чином, керівництво підприємства при формуванні системи економічної безпеки підприємства повинні спрямувати зусилля на виявлення джерел і розробку заходів з мінімізації негативного впливу чинників на життєдіяльність підприємства.

На рівні підприємства під небезпекою слід розуміти об'єктивно існуючу можливість негативного впливу на його функціонування, внаслідок чого йому може бути заподіяна шкода, яка навіть спроможна призвести до кризового стану або ліквідації чи поглинання іншою структурою.

В загальному значенні безпекою є такий стан об'єкта (підприємства), який здатний зберегти рівень розвитку в умовах руйнівного внутрішнього або зовнішнього впливів, це стан захищеності від негативного впливу якихось чинників внутрішнього і зовнішнього характеру, здатність в повній мірі протидіяти чинникам негативного впливу із зовнішнього середовища без залучення додаткових засобів і людей.

З цих двох понять випливає зміст загрози як конкретної і безпосередньої форми небезпеки або сукупності негативних чинників чи умов.

До внутрішніх небезпек і загроз, що впливають на фінансову безпеку, відносяться навмисні або випадкові помилки менеджменту у сфері управління фінансами підприємства, пов'язані з:

1. Вибором стратегії підприємства.
2. Управлінням й оптимізацією активів і пасивів підприємства (розробка, впровадження і контроль управління дебіторською й кредиторською заборгованостями, вибір інвестиційних проектів і джерел їх фінансування, оптимізація амортизаційної й податкової політики).

До зовнішніх загроз можна віднести:

1. Скупку акцій, боргів підприємства небажаними партнерами чи підставними компаніями.
2. Наявність значних фінансових зобов'язань у підприємства (як великої кількості позикових засобів, так і великих заборгованостей підприємству).
3. Нерозвиненість ринків капіталу та їхньої інфраструктури.

4. Недостатньо розвинену правову систему захисту прав інвесторів і виконання законодавства.
5. Кризу грошової і фінансово-кредитної систем.
6. Нестабільність економіки
7. Недосконалість механізмів формування економічної політики держави.

Джерелами негативних впливів на фінансову безпеку підприємства можуть бути:

1. Свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, підприємств-конкурентів).
2. Збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття й технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо).

Загрози можуть поділятися на актуальні, тобто ті, що вже настали (наприклад, економічна криза, яка настала), й потенційні, тобто можливі у майбутньому (наприклад, можлива поява в наступному році на ринку нових потенційних гравців). Залежно від форми прояву науковці відрізняють кількісні та якісні загрози. Кількісні загрози пов'язані з недосягненням або погіршенням показників діяльності підприємства, порівняно з встановленими нормативами. Якісні – пов'язані з якісними змінами у розвитку підприємства, зокрема, банкрутство, корпоративні конфлікти, обвал ринку, «заморожування» банківських рахунків. Якісні загрози мають ймовірнісний характер та можуть оцінюватись з використанням теорії ризику [2].

Залежно від об'єкту посягань виокремлюють загрози безпосередньо підприємству та економічні загрози стейкхолдерам. При чому окремо розглядаються загрози внутрішнім стейкхолдерам (працівникам, менеджерам) та зовнішнім стейкхолдерам (акціонерам, дебіторам, кредиторам, інвесторам тощо).

Достатньо цікавим і актуальним, на нашу думку, є підхід, запропонований І.Манцуровим і О.Нусіною. Вони запропонували здійснювати поділ загроз за сферою походження, а саме: загрози, що виникають в процесі звичайної діяльності підприємства, репутаційні загрози та загрози зовнішнього тиску [2]. До загроз, що виникають в процесі господарської діяльності, науковці відносять всі загрози, що утворюються всередині підприємства й пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції. Вони зумовлюють зниження результативності основної діяльності підприємства та впливають на його ринкову вартість. До такого роду загроз можуть відноситись: порушення фінансової дисципліни, несвоєчасне погашення зобов'язань, низька кваліфікація персоналу підприємства, низька якість планування та контролю, високий рівень фізичного та морального зносу обладнання та техніки. Репутаційні загрози пов'язані з формуванням негативної думки про підприємство у зовнішніх контрагентів. Вони виникають поза межами підприємства, але зумовлені його діями та результатами діяльності. Такі загрози можуть призвести до зниження прибутковості підприємства та

зменшення його ринкової вартості. До репутаційних загроз можна віднести інформацію про порушення справи про банкрутство підприємства перед бюджетом, працівниками тощо. Загрози зовнішнього тиску виникають поза межами підприємства без його участі й без його бажання. Зазвичай, вони викликані цілеспрямованими діями конкурентів, органів влади та інших сторонніх осіб, а також обставинами, що склалися у зовнішньому середовищі. До такого роду загроз можна віднести, наприклад, зміни у податковому та митному законодавстві, недобросовісну конкуренцію, рейдерські атаки тощо.

Слід сказати, що задля нейтралізації будь-яких загроз економічній безпеці суб'єкти господарювання.

Список використаних джерел:

1. Маниуров І.І. Побудова ієрархічної структури складових економічної безпеки підприємства / І.І. Маниуров, О.В. Нусінова // *Ефективна економіка*. – 2011. - № 9. – [Електронний ресурс].
2. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы. – М.: Ось-89, 1997. – 218 с.
3. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; за ред. Геєця В.М.: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК». 2006. – 240 с.

*Бурлакова І. А., к.пед.н, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій та кібербезпеки,
ДВНЗ «Університет банківської справи» (м. Київ)*

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЗДОРОВ'Я ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Досягнення цілей підприємства вимагає конкретних уявлень про основний вид діяльності, технологіях виробництва, а також вивчення основних видів ризиків. Процес, при якому діяльність підприємства спрямовується і координується з точки зору ефективності управління ризиком і являє собою ризик-менеджмент. Управління ризиками є процесом виявлення втрат, з якими організація стикається в процесі основного виду діяльності і ступеня їх впливу, і вибору найбільш прийняттого методу для управління кожним окремим видом ризику. Попередження ризиків і зниження втрат від їх впливу являється частиною системи економічної безпеки підприємства.

Здоров'я персоналу розглядається не лише як найбільша соціальна цінність, а й як вирішальний чинник економічного розвитку, конкурентоспроможності і продуктивності праці, економічної безпеки підприємства [1]. Саме тому здоров'я персоналу є ключовими категоріями економічної безпеки підприємства та мають стратегічне значення.

В системі економічної безпеки існує чимало способів класифікації та опису фінансових втрат, пов'язаних з виробничим травматизмом, професійними захворюваннями - з точки зору постраждалого, підприємства в цілому. По суті справи - це зворотна сторона тих же збитків, описуваних в економіці здоров'я. У 1920-х рр. Хайнріх (H.W. Heinrich) розробив так звану теорію айсберга. Він розділив витрати компанії, пов'язані з нещасним випадком, на прямі і непрямі.